

Alapítványi egyetem

Hernádi Zsoltot hallgatom a Hír-tévében. Lelkesen beszél a Corvinus alapítványi egyetemmel alakításáról. Többször hangsúlyozza, hogy a kuratórium összetételénél fogva (melynek ő az elnöke) és az egyetem oktatóinak modern szemlélete miatt a képzés maximálisan ki fogja elégíteni a piaci igényeket. Dicséri a döntéshozókat, hogy végre Magyarországon is létrehozta egy nyugati mintájú egyetemet. Hol rejtetten, hol nyíltan arra utal, hogy az egyetemi képzést nem szabad a kormányhivatalnokok kezébe adni, azt a gazdaságot és a társadalmat jól ismerő, a piacon jártas szakemberek kell, hogy irányítsák.

A piac többszöri emlegetése megüti a fületem. Remélem, a képzés nem csak az aktuális piaci igényeket veszi majd figyelembe. Ahhoz ugyanis nem kell föltétlenül egyetem. Amerikában pl. tömegesen indulnak az online kurzusok. Az Udacity (mely mögött a Stanford áll) számítástechnikai mesterfokú diplomája megszerzésének ára kevesebb, mint a hagyományos diploma egyharmada. A Harvard Business School online mesterfokú oklevelét 1500 dollárért lehet megszerezni. Évente több tízezer álláshirdetésben keresnek „cyber-security” képezettséggel rendelkezőket – az ilyen igényeket a speciális távoktatási kurzusok tudják a legjobban kiszolgálni. Arra viszont, amit a hagyományos egyetem nyújt, például a hallgatóval való egyéni foglalkozás során szakdolgozatának megírásakor, a távoktatás nem képes. Eleget tesz az egy életen át tartó tanulás követelményének, de minden eddigit fölülmúló szakbarbárosodáshoz vezet, különösen ha valaki legójáték mintájára, mikro- és „nano-diplomákból” építi föl felsőfokú végzettségét.

Korunk fő jellemzői a mindenre kiterjedő globalizáció és a mindent behálózó informatika. Az internet révén olyan tudás- és adat-lavina áraszt el bennünket, melyet a régi módon képtelenek vagyunk feldolgozni. A túlzottan szakosodott egyetemek az új követelményeknek nem tudnak megfelelni, az új lehetőségekkel csak korlátozottan tudnak élni és a gyors változásokat nem tudják követni. David Gelertner neves amerikai informatikus szerint a század közepére az egyetemek 95 százaléka megszűnik, a virtuális egyetemek lépnek a helyükbe. Sebastian Thrun, egy másik nagymenő a Szilícium-Völgyből azt jósolja, hogy fél évszázad múltán már nem lesz tíznél több egyetem az egész világon.

Márpedig egyetemekre szükség van. A távoktatás egy-egy speciális képzettség megszerzésére koncentrál, és a vállalati-munkahelyi igényeket igyekszik kielégíteni. Holott a mai világban – társadalmi szempontból – az interdiszciplináris tájékozottság a legfontosabb követelmény. A felsőoktatást nem szabad egy-egy szűk részterületre vonatkozó speciális képzésre redukálni. A lexikális tudás leértékelődése és könnyen megszerezhetősége is arra mutat, hogy komplex, integrált tárgyakat kell kialakítani – azzal talán még menthető a helyzet. Tehát: újra ki kell találni az egyetemet!

Manapság már eléggé jól előre látható, hogy az exponenciális jelleget öltő műszaki fejlődés főbb területei az informatika, a genomika, a robotika, a nanotechnológia lesznek és ezek kombinációi. De hogy ezeken belül mi fog megvalósulni, az talány. Vajon képes lesz-e egy piaci igények kielégítésére berendezkedő egyetem olyan képzésre, amely a rejtélyes jövő feladataira készíti fel a szakembereket? Egy közkezen forgó előrejelzés szerint a század közepére a mai foglalkozások döntő része meg fog szűnni. Milyen, a jövőnek szóló képzettséget nyújt majd és képességeket fejleszt majd egy olyan egyetem, amely a jelen piaci igényeinek a kielégítésére rendezkedik be?

Az az érzésem, hogy tekintettel a jövő bizonytalanságaira, az egyetemeknek éppenséggel nem a piaci igények kielégítésére kell törekedniük, hanem olyan képességek elsajátítására, amelyek jól konvertálhatók és segítik az adaptációt egy előre nem látható környezetben. Egy korábban megjelent, az egyetemek jövőjéről szóló tanulmányomban (lásd Valóság, 2018/5. szám) azt javasoltam, hogy az egyetemi alapképzés első évében minden egyetemen – tekintet nélkül annak jellegére – kötelezően kell hat integrált alaptantárgyat tanítani. Ezek: matematika és informatika, természettudományok, az ember és társadalma, humán diszciplína, pszichológia és közgazdaságtan, természeti környezet és ökológia. A második évben tanítanak az adott intézmény alaptantárgyait, míg a harmadik év a specializációé lenne. A konkrét, piaci igényeket kielégítő szakképzettség elsajátítása pedig az utolsó két év, a mesterképzés feladata lenne.

A természettudományok, a molekuláris biológia, a matematika és az informatika általános oktatását – nem is beszélve a közgazdaságtanról és a jogról – praktikus és haszonelvű okokból valószínűleg könnyebb lenne elfogadtatni, mint a bölcsészeti és társadalomtudományi tantárgyakét. De hogy miért tanuljanak mérnökök és menedzserek filozófiát, etikát vagy irodalmat, amellet még súlyosabb kulturális és társadalmi érvek szólnak. (Ugyanazok, amelyek a középfokú oktatásban a humán tárgyak tanítását indokolják.) A mindent átító informatika és digitalizáció, az egyre szélesebb körben terjedő genomika, valamint a robotika és a nanotechnológia jelentős dehumanizációs következményekkel fog járni. Tömegével tűnnek el munkahelyek, a mesterséges intelligencia és a robotok átveszik a munkánkat, ember és gép különféle kombinációi alakulnak majd ki. Egy ilyen környezetben hatványozottan lesz szükségünk arra, hogy megőrizzük emberi arcunkat. humán értékeinket.

A fentiek ismeretében az az érzésem, hogy az alapítványi egyetem a mai felsőfokú képzésre, az aktuális piaci igények kielégítésére ad jó választ. De erősen kérdéses, hogy a jövő egyetemi képzésének is ez lenne a legjobb intézményi megoldása. A jövő pedig – tekintettel az exponenciális trendek időt rövidítő hatására – már csak egy karnyújtásnyira van tőlünk.

Bp, 2019. ápr. 27.

Kiss Károly
közgazdász és társadalomkutató